
DOKUMENTUMOK

ADALÉKOK A *KALANGYA* 1935. 6. SZÁMÁNAK TÖRTÉNETÉHEZ

A *Kalangya* 1935. 6. számának a történetében van még fehér folt, a kutatásnak vannak még feladatai azon túl, hogy tudjuk, az ügyészség a már ki-nyomtatott számot betiltotta. Amikor a *Híd* 1994. július–augusztusi számában közreadtuk a betiltott *Kalangya*-szám szövegeit, mind Utasi Csaba kísérő jegyzetét, mind a magam reflexióját írva tudatában voltunk ismereteink hiányosságainak. Éppen ezért nem hagytuk abba a további nyomozást, és Szirmai Károly hagyatékában Kende Ferenc levelei között találtunk néhány, a *Kalangya* kérdéses számával kapcsolatosat is. Kezünkbe került a szám munkatársait felkérő levél egyoldalmi szövege is, amelynek egy részét Szirmai Endre idézte *A magányos óriás* című könyvének I. kötetében. Kérdező leveleinkre Szirmai Endre azt felelte, hogy sajnálatos módon a körlevél második oldala elveszett, nincs meg a Szirmai-hagyaték levelei között. Ám csonkasága ellenére alább közreadjuk ezt a körlevelet is, azokkal a Szirmai Károlynak címzett Kende Ferenc-levelekkel együtt, amelyek e *Kalangya*-szám szerkesztési gondjaiba engednek betekintést. Fájdalmasan állapíthatjuk meg, hogy a homályt most sem sikerült eloszlatnunk a *Kalangya*-szám kapcsán.

BORI Imre

Nagyságos Tekintetes Dr. Szirmai Károly úrnak

Novi Vrbas

Erős hitünk, hogy ezekben a napokban a jugoszláviai magyarság életének egyik sorsdöntő állomásához érkezett.

Az új indulásnál számot kell vetni magunkkal. Ismernünk kell szerepünket, világosan kell látnunk feladatunkat.

Erkölcsei életünk és munkaszerepünk államunk alkotó tényezője. Másfél évtizedes múltunk ennek tanúbizonysága.

Az ország uralkodó nemzetével együtt súlyos megpróbáltatásokon estünk át. Tragikus események és politikai szenvedélyek hullámcsapásai, az európai nemzetek történelmi megnyilvánulásai a jugoszláviai magyarságot nem egyszer a megnemértés örvényes szélére sodorták. De rendületlenül bíztunk országunk törvényeiben és abban az igazságban, amit lojalitásunk, közös munkára való készségünk táplált.

Meggyőződésünk volt, hogy bármilyen kedvezőtlen legyen a félreértés és a pillanatnyi konstelláció szülte helyzetünk, becsületes törekvésünk előbb-utóbb átragyog azokon és megértésre talál.

A megértés utáni vágyunk újabb és mindennél átfogóbb tanújelét akarjuk most adni. Ennek időszerezés az ország politikai életének új fordulata ad. A napi politikában állástfoglalni nem célunk. A politika örökké hullámzó élete csak abban a kihatásában érdekel bennünket, amennyiben életmegnyilvánulásainkra nagyvonalakban hatással van. De a nagy elgondolású politika jelenségei elől elzárkózni az élettel való közösség megtagadását jelentené.

A *Kalanga* eddig is a megértés nagy munkáján dolgozott. Kötelességét végzi és hivatásának magaslatára emelkedik, ha most egybe foglalja a jugoszláviai magyarságnak az országgal és magával szembeni kötelességeit, kívánságait és feladatait.

Ezért rendkívüli, kettős számot adunk ki július hó végén. Ebben megszólaltatjuk nemcsak azokat, akikre a jugoszláviai magyarság mint vezető férfaira tekint, nemcsak azokat, akik a tollforgatás mesterségét értik, hanem kiváló gazdáinkat, kereskedőinket, iparosainkat is. Szólásra kérjük fel új nemzedékünk fiait is.

Ankétot rendezünk, amelyből meg kell tudnunk, hogy a jugoszláviai magyarság milyen úton és módon kívánja jövő érvényesülését.

Őnt is felkérjük, vegyen részt ebben az alapvető, építő munkában és írja meg kinyomtatásra alkalmasan nézetét és véleményét. Vegyen részt e nagy tanácskozáson, amely becsületes és nyílt vallomása, de útmutatója is lesz a jugoszláviai magyarságnak.

Az az elképzelésünk, hogy társadalmunk vezető tagjainak nézeteiből olyan összeegyeztethető vélemény alakul ki, amely életünk és fejlődésünk alapvető és részletes programját segíti létrehozni.

Ezért arra kérjük, hogy cikkének megírásánál az alábbi megfontolást legyen szíves figyelembe venni: Az általános programadásokon a jugoszláviai magyar-

ság már régen túl van. Kultúránk és gazdasági életünk fejlesztése, hitelszövetkezetek és tanítóképzők szervezése, ezeknek általánosságban való hangoztatása, már túlon túl ismeretes, sőt szólamná vált. Természetes, ezekről kell elsősorban beszélnünk, de gyakorlati útmutatást, részletes munkára irányuló teendők leírását és ismertetését kérjük.

Politikusaink magas szempontokból mutassanak utat a magyarságnak. Papjaink a lelki élet fejlesztésére irányuló szándékaikat mondják el. Ügyvédeink a szegénysorsban [. . .]

Kedves Barátom,

múlt héten akartalak meglátogatni. Öt napig a legnagyobb hőségben utaztam, és mire Hozzád értem, a kiállott szenvedéstől olyan fáradt és kimerült lettem, hogy sem kiszállni, sem beszélni már nem tudtam.

Ide mellékelek egy körlevelet, ami mindent elmond. *Kérlek azonnal* olvasd át és küldd vissza!

Amíg ez a szám készül, addig új ideám alapján a szépirodalmi részt, illetve a további számok kiadását szervezzük meg.

Mindenféle mondanivalóm lenne, és remélem közeli időben látlak!

Kézcsókomat

Bandi hogy vizsgázott?

Szeretettel öllelek

Ferencded

Küldd vissza gyorsan!

Noviszad, 1935. augusztus 20.

Kedves Barátom!

Te mint szerkesztő azt ajánlottad nekem, hogy a Kalangya e rendkívüli számába az én tanulmányom legyen az első közlemény. Ismerve anyagunkat én magam is szeretném ezt, de attól félek, hogy néhány kiválóságunk ezt nem veszi jó néven venni (már mint akik írtak ide), mert egyszerűen azt fogják gondolni, hogy helyzetemmel élek vissza és az élre tolakszom.

Gondolkozz tehát e felett, mert már az anyagot szedik. Ha pedig mégis úgy határoznál, hogy az én cikkem legyen az első oda írhatom-e alcímül, hogy „Bevezető tanulmány”, vagy pedig „Előljáró beszéd”, vagy ilyes valami? Meg kell ugyan is okolni valamivel, hogy miért ugrok ki a sorból.

Okvetlenül várom tanulmányodat e szám részére. Biztosítlak, hogy jó lesz az írásod. Szeretném ha kijönnél 22-én Szivácra, illendő volna, hogy a Kalangya kiinn legyen. Én kimegyek, de nagyon rosszul érezném magam ha nem volnál kin.

Nagyságos
Tebinteles

Dr. Szirmai Károly urnak

DR. SZIRMAI KÁROLY
ARCHIV

Novi Vrhas

Erős hitünk, hogy ezekben a napokban a jugoszláviai magyarság életének egyik sorsdöntő állomásához érkezett.

Az új indulásnál számot kell vetni magunkkal. Ismeretünk kell szerepünket, világosan kell látnunk feladatunkat.

Erkölsi életünk és munkaszeretettünk államunk alkotó tényezője. Másfél évtizedes múltunk ennek tanúbizonysága.

Az ország uralkodó nemzetével együtt súlyos megpróbáltatásokon estünk át. Tragikus események és politikai szenvedélyek hullámcsepái, az európai nemzetek történelmi megnyilvánulásai a jugoszláviai magyarságot nem egyszer a megnemérés örvényes szélére sodorták. De rendületlenül bíztunk országunk törvényeiben és abban az igazságban, amit lejtátsánk, közös munkára való készségünk táplált.

Meggyőződésünk volt, hogy bármilyenkedvezőtlen legyen a félreértés és a pillanatnyi konstelláció színe helyzetünk, becsületes törekvésünk előbb-utóbb átragyog azokon és megértésre talál.

A megértetés utáni vágyunk újabb és mindennél átfogóbb tanujelét akarjuk most adni. Ennek időszerepét az ország politikai életének új fordulata ad. A napi politikában állásfoglalni nem célunk. A politika örökke hullámzó élete csak abban a kibátásban érdekel bennünket, amennyiben életmegnyilvánulásainkra nagyvonalakban hatással van. De a nagyelgondolása politika jelenségei elől elzárkózni az élettel való közösség megtagadását jelentené.

A kalangya eddig is a megértés nagy munkáján dolgozott. Kötelességet végez és hivatásának magaslatára emelkedik, ha most egybe foglalja a jugoszláviai magyarságnak az országgal és magával szembeni kötelességeit, kívánságait és feladatait.

Ezért rendkívüli, kettős számot adunk ki július hó végén. Ebben megszólaltatjuk nemesek azokat, akikre a jugoszláviai magyarság mint vezető férfaira tekint, nemesek azokat, akik a tolforgatás mesteriségét értik, hanem kiváló gazdáinkat, kereskedőinket, iparosainkat is. Szólásra kérjük fel új nemzetekünk fiatal is.

Amkétot rendezünk, amelyből meg kell tudnunk, hogy a jugoszláviai magyarság milyen uton és módon kívánja jövő érvényesülését.

Önt is felkérjük, vegyen részt ebben az alapvető, építő munkában és írja meg ki nyomatására alkalmasan nézetét és véleményét. Vegyen részt e nagy tanácskozáson, amely becsületés és nyílt vallomása, de utmutatója is lesz a jugoszláviai magyarságnak.

Az az elközelésünk, hogy társadalmunk vezető tagjainak nézetéből olyan összegegyeztethető vélemény alakul ki, amely életünk és fejlődésünk alapvető és részletes programját segíti létrehozni.

Ezért arra kérjük, hogy cikkének megírásánál az alábbi megfontolást legyen szíves figyelembe venni: Az általános programadásokon a jugoszláviai magyarság már régóta van. Kulturánk és gazdasági életünk fejlesztése, hitelszövetkezetek és tanítóképzők szervezése, ezeknek általánosságban való hangsúlyozása, már talonul ismeretes, sőt számlammá vált. Természetes, ezekről kell elsősorban beszélnünk, de gyakorlati utmutatást, részletes munkára irányuló teendők leírását és ismertetését kérjük.

Politikusaink magas szempontokból mutassanak utat a magyarságnak. Papjaink a lelkieit fejlesztésre irányuló szándékaikat monadják el. Ügyvédeink a szegénységben

1973

Nagyon szeretném ha fölhívnál telefonon holnap, hogy ilyen irányban megállapodjunk, mert nekem 3 órákkor kell felkelnem.

Viszontlátásig igaz szeretettel

Öllek
Ferenc

Feleségem feleségedet,
üdvözli és várja

Noviszd, 1935. október 19.

Nagyságos
Dr. Szirmai Károly úrnak,
Novi Vrbasz

Drága Károlyom!

Tegnapig voltam Beogradban, közel öt napon át. Ezért nem tudtam átmenni hozzád. A Kalangya körlevelét bizonyára megkaptad. Azért írtam én alá a nevemet, mert arra gondolva, hogy ezért a körlevelért felelősségre vonnak bennünket én egyedül viseljem annak odiumát. A Kalangya meg nem jelent számának teljes levonatát megküldöm neked. Most pedig arra kérlek, hogy a készülő új számhoz sürgősen három novellát szerezz. Írj tehát mindazoknak, akikre gondolsz én csak Doktor Munknak írok aki nekem személyesen ígért novellát. Azonnal intézd el ezt a levelezést, néhány *meleg* sorban írj mindenkinek. Ezentúl rendszeresen akarom megjelentetni a Kalangyát, bár – képzeld – minden ígéret ellenére a Kalangya anyagi el rendezésében semmi sem történt, ígéreten kívül. Az írónak feltétlen fizetünk honoráriumot, ha ezt nem tehetjük, nem jelenünk meg. Tehát megírhatod nekik, hogy honoráriumot adunk. Hogy mennyit egyelőre arról ne írj. Én holnap vasárnap, Adára és Molra megyek részben kötelességből, részben a Kalangya érdekében is. Különben kijöttem volna vasárnap hozzád. Kedves feleségednek add át kézcsókomat. Néhány nap múlva meglátogatlak, addig is

szeretettel öllek
Ferenc

Kalangya

IRODALMI FOLYÓIRAT

Kedves Barátom,

Barrett's cikke, lemmiszetemre, kíváncságot vált
megfelelően, méltosul.

Ha jobb Nyarton jümpéktől egy érdekos is jó
írás:

heg küldenek. D. Ják., D. Várady, HarasKároly,

Curka János, Hirsch (igen fontos) is írják.

Tehát a jobb cikkeket mindig kétféle
vannak. Van egy olyan kemény
tanulmányú közönségem magyark. y.

05. FEB. 1917

1) Késlek csopon, id meg a magyarkétszakas
küldd el.

2) Válassz ki könyveket mielőbb, lehet
az adott jegyzéken kívül is. Ugyanis
csak meg kaplatunk kritikai
írásokat, ha könyvet adunk. Tehát
pictörünk kell. Jegyzéket is küldd
vissza. (Kártyák egyáltalán nem is?)
Kiszok. Szeretettel ölellek.

Ferenc

05. FEB. 1917